

De Köhlersteen, in het bezit van Leo Muller, de achterneef van Gerard Telkamp

KÖHLERSTEEN

Eerste steen van Bloemendaalse slagerij vanouds Köhler hervonden

Gerard J. Telkamp

Dit voorjaar berichtte mijn achterneef Leo Muller te Bennebroek mij dat hij een steen in bezit had die hij had gekregen van zijn en mijn in 1962 overleden oudtante Catharina Houtgraaf-Köhler. Tante Katrien had met haar man Dirk Houtgraaf zo'n zestig jaar een manufacturenzaak gedreven aan de Dorpsstraat in Bloemendaal. Zij was een even verderop geboren dochter uit het tweede huwelijk van slager Köhler. Ze had deze steen met de familienaam Köhler ongetwijfeld uit familiebezit. En gezien de aard van de steen en de tekst wees alles erop dat het een 'eerste steen' was.

Bloemendaalseweg t.h.v. nr. 62, voorheen nr. 108 welke is gesloopt. De slagerij van H.C. Köhler, gelegen op hoek van de Laan van Böttger (thans Zomerzorgelaan genaamd) en Bloemendaalseweg. De Paaskoeien worden getoond. Ca. 1900 (NHA)

Eerste steen in het portiek naast bakkerij van Vessem (Theo Kuipers)

Het raadsel was betrekkelijk snel opgelost dankzij de initialen en de leeftijd van het kind op de steen. Dat kind bleek Fredrik Jan Köhler, geboren 28 augustus 1855 als oudste zoon van de 32-jarige slager Hendrik Christiaan Köhler en de 27-jarige huisvrouw Christina Henriëtte Müller. Fredriks ouders waren in 1854 getrouwd in Hillegom, waar Christina's vader als tuinder stond geregistreerd, in een overgangperiode van groentekwekerij naar bloembollenteelt. 'Hein' Köhler kwam uit Santpoort, waar zijn vader en grootvader al een vleeschhouwerij exploiteerden in een voormalige herberg. In mijn negen jaar geleden in *Ons Bloemendaal* gepubliceerde artikel over het bedrijf en gezin van mijn (en Leo's) overgrootvader H.C. Köhler Sr., veronderstelde ik dat hij zijn slagerij in één van de al vóór die tijd (in de achttiende eeuw?) gebouwde witgepleisterde huisjes had gevestigd. De datering van de eerste steen (13 maart 1861) zou erop kunnen wijzen dat deze geschakelde bebouwing (zie foto met Paasvee) pas dateert van het jaar 1861 en dat Hein eerst op dezelfde plek een eenvoudiger onderkomen had. Een tweede en iets waarschijnlijker

mogelijkheid is dat het op dezelfde foto naast de 'vleeschhouwerij' gelegen slachthuis het nieuwe gebouw is waarin de eerste steen werd aangebracht. Zonder intensief kadasteronderzoek nogal lastig te achterhalen uit een tijd zonder bouw- of hinderwetvergunningen.

Hoe het ook zij, toen Fredrik Jan was opgegroeid, wellicht had voldaan aan de militieplicht en een tijdlang zijn nog vitale vader had geholpen in de zaak, ging hij zijn eigen weg en koos hij op 25-jarige leeftijd voor een functie elders. Hij bleef ongehuwd, trok naar Amsterdam in het jaar dat zijn moeder in het kraambed overleed en vestigde zich later in Haarlem, waar hij ging wonen in de Pieterstraat en in 1891 op 35-jarige leeftijd in het St. Elisabethgasthuis overleed. Hij was wel in het slagervak gebleven, want als beroep vermeldt de overlijdensakte 'vleeschhouwersknecht'.

Hoe kwam de steen los? In 1905 overleed de bejaarde H.C. Köhler Sr. De jongste zoon Adriaan uit zijn eerste huwelijk had de bedrijfsvoering al enkele tientallen jaren overgenomen. In 1910 liet hij het oude slachthuis afbreken en hij bouwde er een villa-achtige slagervakwinkel met woonhuis (nu bakkerij Van Vessem; huidig nummer 66-68). In 1922 werden de oude witte pandjes afgebroken.

In hun plaats kwam een dubbel winkelpand (huidig nummer 62-64; nu Apero) in Amsterdamse-Schoolstijl. De 'eerste steen' van 1861 moet óf in 1910 (uit het afgebroken slachthuis) óf in 1922 (uit de oude slagerij) zijn 'gered' en in handen gebleven van Adriaan en na zijn overlijden in 1944 van Katrien Köhler tot een paar jaar voor haar overlijden in 1962. En zo kwam de steen via Truus Muller-Köhler, mantelzorgster bij het echtpaar Houtgraaf-Köhler, bij haar zoon Leo terecht.

Bronnen

Gerard J. Telkamp, 'Twee generaties, acht slagervaks: de familie Köhler in Bennebroek, Hillegom en Bloemendaal', in: *Ons Bloemendaal*, jaargang 39, nummer 4, winter 2015, 20 - 23.

Gerard J. Telkamp, 'Het winkeliers-echtpaar Houtgraaf-Köhler: zestig jaar manufacturen', in: *Ons Bloemendaal*, jaargang 40, nummer 4, winter 2016, 10 - 13.

Gerard J. Telkamp 'Herberg, slagerij, elektra, pizzeria... Bedrijvigheid op Hoofdstraat 186 in het dorp Santpoort', in: *De Zandpoort* nr 32, november 2018, 25 - 35.

Wim Post, Hartenlust, *Een historisch onderzoek naar de ontwikkeling van buitenplaats tot woon- en winkelcentrum in Bloemendaal* (Haarlem: Schuyt & Co 1988).